

Útvarpið og mál okkara

Jóhan Hendrik W. Poulsen

Tøkk fyrri, at tú ringdi í gjárkvöldið.

Jú, nú havi eg lisið greinina hjá Jóhan Hendrik. Eg skilji greinina soleiðis, hóast tað er ikki beinleiðis sagt, at Niels Juel trokaði Jóhan Hendrik út úr útvarpinum við »Orðabókini«.

Hvør er orsøkin, ha? Hvussu kundi hetta henda?

Fólk spyrja, og tey undrast.

Var »Orðabókini« so týðningarleysur táttur í útvarpinum, at hon skuldi skúgvast út av útvarps-skránni?

Hvør maður spyr. Øll spyrja.

Jú, Niels Juel sigur í jánkasligum brævi við blóðini: »Men tá ið Jóhan Hendrik takkar fyrri seg, so má tað takast til eftirtæktar.« Hetta ljóðar ørkymlandi. Er tað útvarpsnevndin, ið hevur givið Niels Juel boð um at koyra Jóhan Hendrik á dyr við »Orðabókini«, ella hevur Niels Juel av sínum eintingum tikið hesa stóðu? Eitt svar eigur at koma, annaðhvørt frá Niels Juel ella frá útvarpsnevndini, um hvør orsøkin er. Tað fer almenningurin at krevja.

Jú, tað er ringt at gera metingar um tað, ið hent er, tá ið einki frættist um orsøkina til hesa sjáldsomu avgerð.

Hvat heldur tú um hetta?

Jú, tað er rætt, og nú rennur mær í huga tær mongu ferðirnar, vit hava verið samdir um, at einferð fór kinkur at koma á útvarpinum, tí har hevur frá byrjanini verið ov lágt til loftið, tá ið rúmd var væntandi at koma fyrri máli og mentan. Men annað var ikki at vænta, tí har saknaðist hegni, vilji og kærlleiki.

Og í endanum á nevnda jánkasliga brævi sigur Niels Juel: »At enda havi eg hug at seta fram spurningin, hvør ið hevur verið meiri føroyskur enn útvarpið.«

Hetta sigur Niels Juel

uttan at blúgvast við.

Hvat heldur tú?

Ja, eg veit ikki, um ein skal gráta ella læa.

Undantiknar tær sendingar, har menn og kvinnur hava greitt frá livi og lagnu síni, hevur verið og er fátæksligt í útvarpinum á málsliga og mentanarliga økinum.

Eg haldi, útvarpið hevur verið og er ein daglig málspilla árið í kring.

Jú, várt kára gamla móðurmál, tað fór illa.

Nú hesin svári tvidráttur millum okkara sera kena málfrøðing Jóhan Hendrik og Niels Juel endaði so syrgiliga, at »Orðabókini«, sum fólk kring landið alt frøddust um, hevja ferð hon kom, er steoðga í útvarpinum, rennur fram fyrri meg brævaskifti við vinmann. Hesin maður hevur sera stóran tokka til móðurmálið.

Úr nøkrum brotum úr brøvum hansara, eg her fari at endurgeva, siggja vit, hvussu harmur hann er um ta viðferð, móðurmálið hevur fingið í skúnum og fjelmiðlunum. Hann skrivur:

»Góði vinur!

Eg vildi so fegin skrivað, helst til tín, ið hevur verið so trúgvur og beinassamur við meg. Ilt er óivað hjá tær at skilja, hvussu torført og tungt tað er hjá mær at skriva...

Tá ið eg fór úr skúlanum 14 ára gamal, dugdi eg illa at lesa og als ikki at skriva móðurmálið. Dansk lósu vit sum brennt. Lærarin hevði annað at hugsa um enn at læra okkum móðurmálið. Hann finglaðist helst við politikk...

Úr skúlanum fór eg til skips nekur ár. Síðan fór eg uttanlands at sigla við farmaskipum. Eg var 30 ára gamal, tá ið eg kom heim aftur til Føroya. Mær longdist altíð heim aftur. At lesa móðurmálið gekst ikki væl, nú eg var komin heim, og enn verri gekst mær at skriva tað...

Tað var soleiðis hjá mær, at eg rendi meg ímóti tí danska málinum — eg flekjist í tí — í øllum mínum orðavali og orðalagi...

Lættari var hjá mær at skriva danskt »tættimál«, hetta málið, sum í eldur og enn í dag avskeplar okkara fornu tungu...

Eg havi hoyrt, hvussu rama føroyska málið er borið fram, og hvussu tað er skrivað. Munur hevur sjálvandi verið og er á skrivaða málinum og tí talaða...

Eg kenni tað sum stolt-leika at eiga 6. norrøna

málið, og eg haldi al'ir føroyingar áttu at rætt eina bótandi hond...

Jú, men eg haldi eisini, vit av øllum alvi eiga at verja mál okkara. Einkí mál, einkí fólk...

Eg havi roynt at menna meg málsliga við at lesa frálíku rithøvundar okkara: Hans Andrias, Heðin Brú, Martin Joensen, Chr. Matras og eisini William og Jørgen Frants nú bókur teirra eru komnar á okkara mál, og væl hevur munað... Hvussu nógv rúmd hevur útvarpið vígt verum teirra nevndu, eg meini viðgjørt verk teirra bókmentalliga? Svárið man óivað vera tað, at útvarpið ongantið hevur átt og enn ikki eigur evni til at gera soverðið arbeiðið. Vørðin sum føroyskur menningarstovnur. Minnist meg rætt, heðraði útvarpið Heðin Brú á 80 ára føðingardegi hansara við einari gamlari sending. Hvat gjørdi útvarpið tá ið mæta skald okkara Kristjan Osvald Videre varð 80 ár? Tað yður av spurningum...

Hóast góðir lunnar eru lagdir, hava seinastu 20 árin verið lagnutung fyrri mál okkara...

Ilt er at byggja borð fyrri báru, og má hetta sannast, tá hugsað verður um, hvussu illa mál okkara verður hagrætt í skúnum og fjelmiðlunum...

Dýrabaru endingarsjálvljóðini í málinum verða týnd, orðalagið avlagast, og málburðurin kámost so við og við av øllum tí fremmanda árinum, sum mest ger vart við seg í útvarpi og bløðum...

Vit hava fingið stásiligastu og dýrastu skúlar, og enn koma næmingarnir eftir próvtøku rennandi út úr teimum við studentshúgvu á høvðinum, men duga ikki einfaldastu bendingarnar í føroyska málinum...

Og Útvarp Føroya, sum fleiri ferðir um dagin kemur inn í hvørja stovu í landinum, har teir »stuttu« útvarpsmennir við sínum málspillandi tungum pota stítt avbronglaða orðalag og annað »jammerligt miskmask«, sum Hammershaimb tekur til, inn í oyrað á hvørjum barni...

Ja, so kann vera spurt, hvør uggi er í at eiga prýðilig, stór hús og høli, ið málsliga og mentanarliga eru tóm...

Í sjónvarpinum hoyra vit Fínnboga — eftir at hann hevur fingið sær son í endan á eftirnavninum — siga: »við hensyn til«... Eg haldi, steðan er ikki góð...

Niels Juel Arge, útvarpsstjóri

Nú er tað ikki einans tað danska málið, ið ger okkum mein. Enska og kanska meira tað ameríska geylið, flutt verður inn á bondum og plátum, fyllir tey ungu við ómentan...

Semjast vit og taka dik á okkum, hjálpa vit mál-inum...

Øðrvísi hevði óivað verið ið dag, varð rætti maður settur sum leiðari á Útvarpi Føroya frá byrjanini...

Tá høvdu vit ikki ið dag havt útvarpsmenn, ið so at siga dagliga nýða fólk at snara fyrri tíðindunum og øðrum sendingum...

Jú, sum vit so tíðum hava havt á lofti og verið samdir um: Niels Juel átti aldri at verið settur sum stjóri fyrri so týðningarmiklan fjelmiðil, sum útvarpið er. Hann hevði hvørki málsligar, mentanarligar ella útbúgvingarligar treytir at røkja eitt so kravmikið starv...

Men Niels Juel heldur væl standa til, — ja, og kanska heldur útvarpsnevndin tað sama — so leingi Niels Juel spælir happadráttarmaður, sum fær nógvan pening at renna í kassan hvørja viku frá 2000-10000 vónsviknum lurtandi føroyingum...

Betri hevði óivað verið, um hesir vónsviknu lurtarar lótu hendan pening av hjarta, tí teir fingur mentanarlig virði fyrri hann. Men so er tíverri ikki...

Ja, hvat dárar tær?

Jú, eg haldi avgjørt hasin vinur tín hevur grein í sínum máli.

Ja, tú, loksins kann verða spurt: hvi letur ikki legtingið tann pening, ið krevst til útvarpið á mannsmiligan hátt?

Tað er móðurmál okkara, málið snýr seg um — ikki um Niels Juel Arge.

Vit eru púra samdir. Ja, vit hittast aftur.

Málvinir

Sjálvur haldi eg, at hetta fyrri fleiri árum síðan átti at verið sett í verk.

Leon sipar til grein í Dagblaðnum, har Svend Áge Ellefsen roynir at jarða allar ætlanir um sjóvinnuskúla í Suðuroynni.

Eg kann geva Leon rætt i, at Svend Áge, Fólka-flokkurinn og Dagblaðið hava roynt at lagt eftir Suðuroynni, og ikki minst tí vinnulivi, sum er á Tvoroyri, og sumt er enn-tá givið út í bók.

Heldur ikki tann nýggi trolarin, sum skjótt kemur til Tvoroyrar, er sloppin undan at fáa sitt.

Tíverri sær tað út til at vera meir enn ein slanga í paradís sum Leon tekur til.

Pauli Ellefsen sær út til at vera farin í part við bróðrinum, og kom hetta greitt fram, tá umrøðan av lógsmarsøðuni varð útvarpað, har Pauli E. segði, at Rankin og Suðringur høvdu fingið 10-11 mill. úr landskassanum síðsta ár.

Pauli E. eigur at vita, at tann skipan vit hava við studningi, gevur teimum mest studning, ið fiska mest. So hetta er ikki komið av, at onki er fiski-að, tvørturímóti.

Tvey skip burtur úr øllum flotanum skuldu nevntast, sjálvt um aðrir eisini hava fingið, sum ikki vórðu í tí endanum, sum Suðringur og Rankin síðan teir komu. Hesir máttu ikki nevntast við einum orði.

Eitt skip í Vági fekk somu viðferð í Dimma-lætting frá Paula E. áðrenn tað fór í drift og líka til tað ikki kláraði seg meir, av góðum grundum.

Rætt er, tá sagt verður í

Henrik Old

Framhald av síðu 4

vøllin, sum ætlaður er at leggja á Gundadalsøkinum.

Spurdur um hvussu verður við ætlanunum til rennibreyt og annað í samband við friar itrótt við niðara vøll sigur Jan Christiansen, at nær hetta verður gjørt er ivasamt, men møguleikin er at gera rennibreyt um niðara vøll, sum helni hjá fótólts-feløgnum verða lögð har sum tey nú eru ætlaði. Settar eru 7 milljónir av til stadioneki hesi fyra árin, men rennibreytin er ikki við í hesi upphædd — og hon er dýr.

Stuðul til byggingar — ikki til rakstur

Býráðið í Havn letur stuðul til frítíðarfelagsskapin eftir teirri meginreglu, at stuðul verður latin til bygging, men ikki rakstur.

Tað kann tá hugsast, at sjálvt smærri feløg freistast at fara undir bygging

av dýrum felagshúsum í staðin fyrri at finna bilgiri loysnir. Spurdur um býráðið ikki ger hesum feløgum eina barnatænastu við hesi meginregluni til studning, sigur stadion-nevndarformaðurin, at feløgini vita sjálvi, hvørja skuld tey seta seg í, og um tey eru fer fyrri at gjalda hesa aftur eru tey best sjálvi fer fyrri at svara fyrri.

B36 húsið til B36 hús?

Spurdur um tað ikki var bilgiri og skilabetri loysn at latið B36 fingið síni hús aftur og bygt ein barnagarð til børnini í B36 hús-inum, sigur Jan Christiansen, at húsinu eru alt ov litil til B36, og tí er hetta eingin loysn.

Hann leggur aftrat, at framtíðarlætlanirnar við víkjandi Gundadalsøkinum eru at samskipa økið og friðka um tað. Og hetta arbeiðið, sum fer at taka nógv ár, er nú byrjað í smáum.

tór.